

Št. obrazca:

07.07.2025

Podjetništvo v dobi krožnega gospodarstva

V zadnjih desetletjih se svet sooča z naraščajočimi okoljskimi, socialnimi in ekonomskimi izzivi, kot so izčrpavanje naravnih virov, podnebne spremembe, naraščanje odpadkov ter neenakost v dostopu do virov in bogastva. Tradicionalni linearni gospodarski model, ki deluje po principu: vzemi – uporabi – zavrzi – postaja popolnoma nevzdržen. Iz tega razloga krožno gospodarstvo pomeni alternativo, ki temelji na regeneraciji virov, podaljševanju življenjske dobe izdelkov ter ustvarjanju vrednosti iz odpadkov. Za podjetništvo to pomeni temeljit premislek o poslovnih modelih, verigah vrednosti in oblikovanju izdelkov. Podjetniki so danes ključni akterji prehoda v krožno gospodarstvo, saj s svojo inovativnostjo ter agilnostjo ustvarjajo nove tržne niše ter odgovarjajo na potrebe trajnostno naravnanih potrošnikov.

Krožno gospodarstvo

Krožno gospodarstvo je gospodarski model, ki si prizadeva zmanjšati uporabo primarnih virov in količino odpadkov z ohranjanjem virov v obtoku čim dlje. Krožno gospodarstvo je pomemben steber zelenega dogovora EU in ima ključno vlogo pri razogljičenju in podnebni nevtralnosti do leta 2050.

Slika: Model krožnega gospodarstva

https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2023/5/story/20151201STO05603/20151201STO05603_sl.pdf

Sredi julija 2023 je evropski parlament glasoval za strožjo okoljsko uredbo, ki določa trajnostne zahteve za izdelke, škodljive za okolje, kot so kovine, tekstil, pohištvo in detergенти. Uvedena je tudi prepoved uničevanja neprodanega tekstila ter električnih in elektronskih naprav. Izdelki morajo biti energetsko učinkoviti, trajni, popravljivi, ponovno uporabni in primerni za recikliranje, da jih je mogoče ponuditi na notranjem trgu EU <https://www.delo.si/gospodarstvo/novice/krozno-gospodarstvo-kljucno-pri-zelenem-dogovoru>.

Priložnosti za podjetništvo v krožnem gospodarstvu

Krožno gospodarstvo odpira številne nove možnosti za inovativno podjetništvo. V praksi to pomeni, da podjetja razmišljajo o življenjskem ciklu svojih izdelkov že v fazi oblikovanja, uvajajo povratne tokove materialov ter iščejo načine za zapiranje zank v svojih proizvodnih procesih.

Nekateri najbolj perspektivni pristopi vključujejo:

a) Servitizacija

Namesto prodaje izdelkov podjetja ponujajo storitve – npr. podjetje ne prodaja svetilk, ampak svetlobo kot storitev (pay-per-lux). To spodbuja proizvajalce k trajnostnemu oblikovanju in zmanjšanju stroškov vzdrževanja.

b) Popravila, ponovna uporaba in nadgradnja

Podjetja se osredotočajo na podaljševanje življenjske dobe izdelkov z delavnicami za popravila, ponovnim trženjem uporabljenih izdelkov ali nadgradnjo (npr. modularni pametni telefoni).

c) Uporaba odpadkov kot vira

Zelo razširjen model, kjer podjetja ustvarjajo nove izdelke iz stranskih produktov drugih industrij – npr. iz kavnih usedlin izdelujejo gnojila ali kozmetične izdelke.

d) Digitalne tehnologije kot pospeševalci

Sledenje materialom z uporabo Internet of Things (IoT) in blockchain tehnologije omogoča preglednost v dobavnih verigah in lažje ponovno uporabo. Platforme za delitev ali izposojanje (sharing economy) pa omogočajo učinkovitejšo rabo obstoječih virov.

Čeprav so priložnosti velike, se podjetniki v krožnem gospodarstvu soočajo tudi z določenimi ovirami. Kljub rasti okoljske zavesti je večina potrošnikov še vedno bolj občutljiva na ceno kot na trajnost. Prehod na krožni model pogosto zahteva večja začetna vlaganja, kar je za zagonska podjetja lahko problematično. Tradicionalni finančni sistemi pogosto ne sledijo novim poslovnim modelom. Opazno je pomanjkanje spodbud ali pa nejasna pravila glede odpadkov, sekundarnih surovin in odgovornosti proizvajalcev.

Primeri podjetniških dobrih praks v krožnem gospodarstvu

V Sloveniji in širše v Evropi najdemo številne primere uspešnih podjetij, ki udeležujejo načela krožnega gospodarstva:

- Donar d.o.o. (Slovenija): Proizvaja pisarniške stole iz recikliranih in trajnostnih materialov, z možnostjo popolne razgradnje izdelka <https://donar.si/sl>
- RePack (Finska): Ponuja sistem za večkratno uporabo embalaže za spletne nakupe <https://www.repack.com/company>
- Fairphone (Nizozemska): Modularni pametni telefoni, ki omogočajo popravila in nadgradnje, zmanjšujejo e-odpadke <https://tehnovezdje.si/je-to-prvi-posteni-telefon-ki-si-ga-boste-zares-zazeleli/>
- Aquafil (Italija): Proizvaja ECONYL®, regenerirani najlon iz odpadnih ribiških mrež in preprog <https://www.aquafil.com/>

Marca letos je Strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo – Mreže za prehod v krožno gospodarstvo že tretje leto zapored nagradilo najboljše inventivne rešitve na področju krožnega gospodarstva. Na letošnji razpis je prispelo kar 21 prijav <https://srip-krožno-gospodarstvo.si/podelili-smo-priznanja-za-najboljše-inventivne-rešitve-na-področju-krožnega-gospodarstva-za-leto-2024/>

Takšni primeri dokazujejo, da je krožno podjetništvo lahko tudi ekonomsko uspešno, če je podprto z jasno vizijo, kakovostjo izdelkov ter učinkovito skomunicirano s ciljnim deležniki.

Pomembnost podpore podjetniških inkubatorjev

Inkubatorji in podporna okolja imajo pomembno ključno vlogo pri spodbujanju krožnega podjetništva, saj podjetnikom omogočajo:

- pristop do znanja in mentorjev,
- dostop do financiranja in investorjev,
- povezovanje z industrijskimi partnerji,
- testiranje idej v realnem okolju.

Aprila 2025 je bil vzpostavljen Slovenski center za krožno gospodarstvo (SCKG), ki bo podjetjem nudil podporo pri prehodu na krožno gospodarstvo ter s povezovanjem inovacij in strokovnega znanja združeval podjetja, raziskovalne in izobraževalne ustanove, javno upravo in prebivalce v podporo zelenemu prehodu in trajnostni prihodnosti. Projekt, ki bo zaključen maja 2029, financira ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport v višini 3.499.856 EUR <https://www.gov.si/novice/2025-04-09-vzpostavljen-je-slovenski-center-za-krožno-gospodarstvo/>

Trajnost kot konkurenčna prednost

Krožno gospodarstvo ni zgolj okoljski koncept, ampak priložnost za ustvarjanje dodane vrednosti, diferenciacije in dolgoročne konkurenčne prednosti. Podjetniki, ki znajo vključiti krožnost v svoj podjetniški model, bodo bolje pripravljeni na regulativne zahteve, trende trajnostnega potrošništva in spreminjajoče se pogoje na posameznih trgih. Prihodnost podjetništva bo krožna – vprašanje ni več »ali«, temveč »kako hitro« bomo prešli v to novo paradigmo.

Literatura in viri:

- viri so navedeni v besedilu članka

Inkubator d.o.o. Sežana

mag. Jožica Sofia Andrini